

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2022.7.42>**UDZIAŁ OBROŃCY W REALIZACJI ZASAD ZAPEWNIENIA PRAWA DO OCHRONY*****Krystyna Podlegajewa****przejęcie wydziału egzekwowania prawa i działania antykorupcyjne**Akademia Międzyregionalna**zarządzanie personelem (Kijów, Ukraina)**ORCID ID: 0000-0003-1825-492X**kristina_karyeva@ukr.net*

Adnotacja. W artykule wykazano, że „zapewnienie prawa do obrony” jako ogólna zasada postępowania karnego ugruntowuje w prawie karnym procesowym główne idee regulacji prawnej zapewnienia prawa podejrzanemu, w stosunku do którego zgromadzono wystarczające dowody zgłosić podejrzenie popełnienia przestępstwa, lecz nie zgłoszono podejrzenia popełnienia przestępstwa w związku z jej śmiercią, oskarżoną, skazaną, uniewinnioną, osobą, wobec której zastosowano środki przymusu lekarskiego lub przewiduje się charakter edukacyjny lub rozstrzygnięto kwestię ich stosowania, a także osobę, w stosunku do której przewiduje się wydanie do państwa obcego (ekstradycję) w celu ochrony, określenie treści, mechanizmu prawnego postanowienia mającego na celu jego wdrożenie. Zapisanie w ukraińskim Kodeksie postępowania karnego jednej z ogólnych zasad postępowania karnego wskazuje, że temu prawu osoby nadano wyjątkowo szczególne znaczenie. Podstawą prawną zasady zapewnienia prawa do obrony jest zespół norm prawnych, które określają miejsce i treść prawa do obrony w postępowaniu karnym Ukrainy, wyznaczają jego granice, ustalają status prawny uczestników postępowania karnego, którzy prawo do obrony i obrońca, regulują stosunki prawne polegające na wykonywaniu i organizacyjnym wsparciu swojej działalności.

Słowa kluczowe: przedstawiciel, obrońca, prawnik, reprezentacja, postępowanie karne, postępowanie przygotowawcze, prawo do obrony.

PARTICIPATION OF THE DEFENSE LAWYER IN THE IMPLEMENTATION OF THE PRINCIPLE OF ENSURING THE RIGHT TO PROTECTION***Kristina Podlegaeva****External PhD student at the Department of law enforcement and anti-corruption activities**Interregional Academy of Personnel Management (Kyiv, Ukraine)**ORCID ID: 0000-0003-1825-492X**kristina_karyeva@ukr.net*

Abstract. The article proves that "ensuring the right to defense" as a general principle of criminal proceedings enshrines in the criminal procedural law the main ideas of the legal regulation of ensuring the right of a suspect, a person in respect of whom sufficient evidence has been collected to report the suspicion of committing a criminal offense, but the suspicion of committing a criminal offense has not been reported in connection with her death, the accused, convicted, acquitted, a person in relation to whom the application of coercive measures of a medical or educational nature is envisaged or the issue of their application has been decided, as well as a person in relation to whom the issue of extradition to a foreign state (extradition) for protection is envisaged, determining the content, the legal mechanism of provision aimed at its implementation. Enshrining in the Criminal Procedural Code of Ukraine one of the general principles of criminal proceedings indicates that this right of a person is given exceptionally special importance. The legal basis of the principle of ensuring the right to defense is a set of legal norms that determine the place and content of the right to defense in criminal proceedings of Ukraine, outline its boundaries, establish the legal status of participants in criminal proceedings who have the right to defense and a defender, regulate legal relations consisting of about the implementation and organizational support of their activities.

Key words: representative, defender, lawyer, representation, criminal proceedings, pre-trial investigation, right to defense.

УЧАСТЬ АДВОКАТА-ЗАХИСНИКА В РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ЗАХИСТ

Крістіна Подлегаєва

здобувачка кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності

Міжрегіональна Академія

управління персоналом (Київ, Україна)

ORCID ID: 0000-0003-1825-492X

kristina_podliehaeva@ukr.net

Анотація. У статті доведено, що «забезпечення права на захист» як загальна засади кримінального провадження закріплює кримінальним процесуальним законом основні ідеї правової регламентації забезпечення права підозрюваного, особи, стосовно якої зібрано достатньо доказів для повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, але не повідомлено про підозру у зв'язку з її смертю, обвинуваченого, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, а також особи, стосовно якої передбачається розгляд питання про видачу іноземній державі (екстрадицію) на захист, визначаючи зміст, правовий механізм забезпечення, спрямований на її реалізацію. Закріплення у Кримінальному процесуальному кодексі України однією із загальних засад кримінального провадження свідчить про надання даному праву особи винятково особливого значення. Правову основу засади забезпечення права на захист становить сукупність правових норм, які визначають місце та зміст права на захист в кримінальному провадженні України, окреслюють його межі, встановлюють правовий статус учасників кримінального провадження, які мають право на захист та захисника, регулюють правовідносини, що складаються з приводу реалізації та організаційного забезпечення їх діяльності.

Ключові слова: представник, захисник, адвокат, представництво, кримінальне провадження, досудове розслідування, право на захист.

Актуальність теми. Відповідно до ст. 59 Конституції України кожному гарантоване право на правову допомогу, для забезпечення якого у судах та інших державних органів України діє адвокатура (Конституція України, 1996). У Кримінальному процесуальному кодексі (КПК) України задекларовано завдання кримінального провадження, яке полягає в захисті особи, суспільства й держави від кримінальних правопорушень, охороні прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження (ст. 2) (Кримінальний процесуальний кодекс України, 2012), що кореспондується з положеннями ст. 3 Конституції України (Конституція України, 1996).

В умовах реформування кримінального процесуального провадження загалом та адвокатури, зокрема, пріоритетність захисту як правового інституту важко перебільшити, адже саме завдяки його реалізації забезпечується всебічний розвиток демократії, дотримання прав та свобод особи, рівноправність, змагальність, справедливе правосуддя та досягнення істини у справі. На сьогодні триває процес формування правового та організаційного забезпечення засади забезпечення права на захист, а сам захист ще не став дієвою противою кримінальному переслідуванню особи (Балацька, 2018).

Однак, незважаючи на регламентацію у КПК України зазначених прогресивних положень та розвиток спеціального законодавства, що регулює адвокатську діяльність, залишаються актуальними та потребують законодавчого і наукового вирішення проблеми, що стосуються діяльності адвоката-захисника (представника) в кримінальному процесі, оскільки низку норм побудовано без урахування гарантій принципу змагальності, що призводить до порушення прав учасників кримінального провадження.

Стан дослідження. Питання участі захисника у кримінальному провадженні в різні історичні періоди досліджено у працях вітчизняних і зарубіжних учених: Ю.І. Азарова, Ю.П. Аленіна, Т.В. Варфоломєєвої, Ю.М. Грошевого, А.Я. Дубинського, О.В. Капліної, О.П. Кучинської, Л.М. Лобойка, Є.Д. Лук'янчикова, В.Т. Маляренка, М.М. Михеєнка, В.Т. Нора, М.А. Погорецького, О.М. Скрябіна, В.М. Тертишника, Л.Д. Удалової, О.Г. Шило, М.Є. Шумила, О.Г. Яновської та ін.

Визнаючи вагомий внесок згаданих та інших учених у розвиток наукових і практичних положень щодо участі адвоката-захисника у кримінальному процесі, зазначимо, що їх наукові праці ґрунтуються переважно на законодавстві та враховують стан правозастосовної практики до набуття чинності КПК України у 2012 р., а підготовлені протягом 2012–2022 рр. не розкривають усієї проблематики. Також окремі питання залишаються недостатньо вивченими, частина питань розглянута лише в плані постановки проблеми, деякі теоретичні положення і практичні рекомендації є спірними, зокрема участь адвоката-захисника в реалізації засади забезпечення права на захист.

Виклад основного матеріалу. Конституція України визначає, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека є найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (ст. 3). Це конституційне положення є проявом правової демократичної держави й має ключове значення для кримінального процесу, який передбачає у випадках, встановлених законом, втручання в особисте життя людини, обмеження її прав і свобод, застосовуючи заходи забезпечення кримінального провадження. Тому для реалізації гарантій прав та свобод людини у Конституції України

(ст. 59) закріплено право людини на правову допомогу, а також на вільний у вибір захисника своїх прав (Конституція України, 1996).

Забезпечення права на захист та надання правової допомоги при вирішенні справ у судах та інших державних органах покладається на адвокатуру – недержавний самоврядний інститут, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги на професійній основі, яку складають всі адвокати України, що мають право здійснювати адвокатську діяльність. Реалізація адвокатом своїх повноважень у кримінальному процесі можлива лише за умов гарантій адвокатської таємниці – однієї з головних засад, що забезпечує його діяльність (Погорецький, 2015: 24).

У той же час, однією з гарантій утвердження змагальності та процесуальної рівності сторін в кримінальному процесі є представництво суб'єктів кримінально-процесуального провадження. Від своєчасного допуску до кримінального провадження представника учасника процесу залежить забезпечення повноцінного захисту його прав і законних інтересів, а також реалізація прав, якими він не може розпорядитися самостійно через не-повноліття, наявність вад фізичного або психічного розвитку або просто бажає скористатися належною правовою допомогою. При цьому норми, що стосуються участі представника у кримінальному процесі, залишають поза увагою по-рядок та підстави його допуску до цього процесу як самостійного учасника кримінально-процесуальної діяльності. Тому й виникає необхідність дослідження питань пов'язаних з встановленням передумов та підстав виникнення представництва, його процесуального визнання.

Результатом нормативності загальних засад кримінального провадження є юридичне закріплення правових орієнтирів, цільових настановлень для організації правового регулювання і правозастосовчої діяльності. Так, становлення та розвиток кримінального процесуального законодавства України постійно супроводжувались розробкою законопроектів, прийняттям нових законів або імплементацією окремих новацій у вже наявні нормативно-правові акти. Не є винятком норми законодавства, які забезпечують та гарантують у державі право особи на захист. Одним з актуальних питань сьогодення є належна правова регламентація інституту захисту в кримінальному провадженні, що нерозривно пов'язано зі становленням та визначенням усієї української правозахисної системи й правозахисної діяльності, розвитком правового статусу адвоката як захисника законних прав та інтересів громадян у кримінальному процесі України (Скрябін, 2017: 27).

Як зазначає В.Г. Пожар, при визначенні завдань кримінального судочинства у кримінально-процесуальному законодавстві на перше місце поставлено охорону прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб (ст. 2 КПК). Однією з гарантій реалізації вказаного завдання є інститут представництва. Представництво адвокатом інтересів осіб у кримінальному судочинстві є основним засобом захисту їх прав та законних інтересів, реалізація якого неможлива без створення дієвого механізму забезпечення. Порушення, що стосуються участі захисника у кримінальному провадженні, полягають у незабезпеченні обов'язкової участі в передбачених законом випадках, обмеженні права на вільний його вибір захисника, створенні перешкод стосовно реалізації процесуальних прав, що пов'язані з отриманням безоплатної правової допомоги. Таким чином, діяльність адвоката-представника у кримінальному процесі як одна з форм реалізації принципу змагальності та як наслідок реалізації права особи на захист і кваліфіковану правову допомогу була і залишається актуальною проблематикою наукових досліджень (Пожар, 2010: 38).

Крім того, представництво спрямоване на реалізацію й інших завдань кримінального судочинства, оскільки представники, здійснюючи охорону прав і законних інтересів учасників процесу, сприяють всебічному, повному й об'єктивному дослідженню обставин провадження, допомагають вірно застосувати закон, виносити вмотивоване, обґрунтоване й справедливе рішення. Належна законодавча регламентація залучення до участі у провадженні представників сприяє також розвитку та становленню принципу змагальності в кримінальному судочинстві. Зокрема, елементами змагальності відповідно до статті 22 КПК України, є: 1) самостійне обстоювання стороною обвинувачення і стороною захисту їхніх правових позицій, прав, свобод і законних інтересів засобами, передбаченими Кодексом; 2) рівність прав на збирання та подання до суду речей, документів, інших доказів, клопотань, скарг, а також на реалізацію інших процесуальних прав, передбачених цим Кодексом; 3) розподіл функцій державного обвинувачення, захисту та судового розгляду, що не можуть покладатися на один і той самий орган чи службу особу (Кримінальний процесуальний кодекс України, 2012).

Разом з тим, існуюча нині кримінально-процесуальна регламентація участі представників при провадженні по кримінальній справі є суперечливою, а в деяких випадках взагалі відсутня, що приводить до обмеження прав і законних інтересів суб'єктів кримінального процесу. Отже, проблеми охорони та забезпечення прав і законних інтересів суб'єктів кримінального судочинства є в сучасному кримінальному судочинстві України досить гострими, тому оптимізація діяльності представників при провадженні по кримінальних справах як одного з засобів вирішення цих проблем є значущою й актуальною (Єрохін, Юхно, 2018).

Роль і значення захисту органічно пов'язані із загальними засадами кримінального провадження, визначеними у ст. 7 КПК України, у якій зазначено, що право на захист належить до загальних засад кримінального провадження (Фулей, 2018: 85–87). Як убачається, у КПК України відтворено міжнародні демократичні стандарти щодо права на захист, поширення засади змагальності на досудову стадію кримінального процесу, суттєво розширено процесуальні можливості захисту. Так, сучасне законодавство містить низку нових норм, що стосуються участі захисника в стадії досудового розслідування. Зі змісту наведених та інших положень убачається, що захисник (адвокат) наділений достатніми повноваженнями та процесуальними можливостями для здійснення захисту в стадії досудового розслідування, що включають: активне доказування

(збирання доказів, участь у проведенні слідчих та інших процесуальних дій); реагування на порушення, незаконні дії, бездіяльність органів досудового розслідування (скарги, відводи, клопотання); інформаційні потреби (ознайомлення з матеріалами досудового розслідування).

Захист, як вид незалежної професійної діяльності полягає у забезпеченні захисту прав, свобод і законних інтересів потерпілого. Ці положення кореспондуються із КПК України, однак не завжди прямо відображені у ньому (ст. 3 КПК України).

Стаття 46 КПК України визначає загальні правила участі захисника у кримінальному провадженні. Так, «захисник не має права взяти на себе захист іншої особи або надавати їй правову допомогу, якщо це суперечить інтересам особи, якій він надає або раніше надавав правову допомогу» (ч. 1 ст. 46 КПК України). У даній нормі відсутня вказівка щодо яких саме інтересів особи йде мова. Однак у ст. 2 КПК України, де визначено основні завдання кримінального провадження фігурує поняття «законні інтереси особи».

У ст. 1 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» зазначено, що адвокатом є фізична особа, яка здійснює адвокатську діяльність на підставах і в порядку, що передбачені законом. Адвокатська діяльність – це незалежна професійна діяльність адвоката щодо здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту. Термін «представництво» визначено як вид адвокатської діяльності, що полягає в забезпеченні реалізації прав і обов'язків клієнта в цивільному, господарському, адміністративному та конституційному судочинстві, в інших державних органах, перед фізичними та юридичними особами, прав і обов'язків потерпілого під час розгляду справ про адміністративні правопорушення, а також прав і обов'язків потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача у кримінальному провадженні. Видами адвокатської діяльності, у тому числі й у кримінальному провадженні, відповідно до п. 2 ст. 1 та ст. 19 Закону, є захист, представництво та надання інших видів правової допомоги клієнту (Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України, 2012).

Законом про адвокатуру визначено правові засади організації і діяльності адвокатури та адвокатської діяльності, що спрямовані на дотримання незалежності адвокатури, підвищення якості правової допомоги, що надається адвокатами та авторитету адвокатської діяльності серед інших професій в галузі права, розширення прав адвокатів під час здійснення ними професійної діяльності, удосконалення їх дисциплінарної відповідальності, забезпечення доступності та безоплатності правової допомоги населенню України, а також конкретизацію обов'язків державних органів, органів місцевого самоврядування та інших установ та їх посадових осіб у відносинах з адвокатами. Особливу увагу у Законі про адвокатуру приділено питанням, які забезпечують реалізацію умов і гарантій незалежності та ефективності функціонування інституту адвокатури в цілому та надання адвокатами якісної кваліфікованої правової допомоги (Дубівка, 2017).

Безперечно, у ході кримінального провадження право отримати правничу допомогу мають й інші учасники кримінального провадження – потерпілий, цивільний позивач, цивільний відповідач, свідок, третя особа, щодо майна якої вирішується питання про арешт. Так, Т. В. Корчева у дисертаційному дослідженні зазначила, що «розмежування захисту й надання правової допомоги в діяльності адвоката є важливим тому, що серед його клієнтів можуть опинитися не тільки підозрюваний, обвинувачений, засуджений, виправданий, котрі зацікавлені в спростуванні підозри чи обвинувачення, а й особи, стосовно яких передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру, розгляд питання про видачу іноземній державі (екстрадицію) (ч. 1 ст. 45 КПК), а також свідок (п. 2 ч. 1 ст. 66 КПК)» (Корчева, 2006: 8). Однак процесуальний інтерес та функція даних учасників кримінального провадження та підозрюваного (обвинуваченого) різні, тому надання правничої допомоги цим учасникам провадження діє поза межами принципу забезпечення права на захист. Так, потерпілий виступає жертвою злочину, цивільний позивач – особою, якій злочином заподіяна майнова чи немайнова шкода, тому діяльність їх спрямована на поновлення порушених прав. Саме тому особа, яка надає правову допомогу потерпілому, цивільному позивачу, цивільному відповідачу, свідку, повинна називатися адвокат-представник (Корчева, 2012: 368).

Отже, положення чинного КПК України про те, що як захисники допускаються лише адвокати, є більш прогресивними, оскільки орієнтовані на забезпечення в кримінальному провадженні кваліфікованого захисту від підозри чи обвинувачення. Вони відповідають загальним тенденціям розвитку інституту захисту та надання правової (правничої) допомоги в кримінальному процесі, причому не тільки в Україні.

Щодо визначення правових основ організації засади забезпечення права на захист важливе значення відіграють положення й законів України. Так, ст. 10 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» засадою реалізації права на справедливий суд визначено професійну правничу допомогу, зокрема закріплено право кожного на професійну правничу допомогу та забезпечення її безоплатно у випадках, визначених законом, право на вільний вибір захисника своїх прав та особи, яка надає правничу допомогу (Про судоустрій і статус суддів: Закон України, 2016). Даним законом підтверджено монополічне становище адвокатури щодо надання професійної правничої допомоги. Окрім цього, Закон України про адвокатуру встановлює нормативні основи функціонування адвокатури, правового статусу та гарантій адвоката (Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України, 2012), Закон України «Про безоплатну правову допомогу» визначає організацію, порядок та умови отримання безоплатної правової допомоги, в тому числі у кримінальному провадженні для забезпечення захисту від підозри чи обвинувачення (Про безоплатну правову допомогу: Закон України, 2011).

Адвокат, який надає правничу допомогу потерпілому, цивільному позивачу, цивільному відповідачу, свідку, третій особі, щодо майна якої вирішується питання про арешт – представник, який здійснює

представництво, що є відмінним від захисту видом адвокатської діяльності та не має процесуального відношення до забезпечення права на захист підозрюваному. Так само як адвокат, який здійснює захист підозрюваного – захисник, не повинен мати відношення до надання правничої допомоги потерпілому, цивільному позивачу, цивільному відповідачу, свідку. Адвокат – це фізична особа, яка здійснює адвокатську діяльність відповідно до Закону про адвокатуру, захисник і представник – це різні суб'єкти кримінального провадження, які здійснюють процесуальну діяльність та вступаючи у процесуальні відносини надають правничу допомогу іншим учасникам кримінального провадження (Абламський, 2018).

Висновки. Таким чином, слід відзначити, що забезпечення права на захист – загальна засада кримінального провадження, яка закріплює кримінальним процесуальним законом основні ідеї правової регламентації забезпечення права підозрюваного, особи, стосовно якої зібрано достатньо доказів для повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, але не повідомлено про підозру у зв'язку з її смертю, обвинуваченого, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, а також особи, стосовно якої передбачається розгляд питання про видачу іноземній державі (екстрадицію) на захист, визначаючи зміст, правовий механізм забезпечення, спрямований на її реалізацію. Закріплення у КПК України такої засади кримінального провадження свідчить про надання даному праву особи винятково особливого значення.

На законодавчому рівні дана засада репрезентована нормами-принципами, які закріплені у Конституції України – це ч. 4 ст. 29, ст. 59, ч. 2 ст. 63, п. 5 ч. 2 ст. 129, 131-2 Конституції України. Спеціально засада забезпечення права на захист нормативно визначена системою приписів у статті 20 КПК України, яка розкриває її базові положення у кримінальному провадженні. Окремі аспекти та елементи даної засади визначаються іншими нормами КПК та законів України, зокрема Закону України «Про безоплатну правову допомогу», Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Отже, за формою вираження засада забезпечення права на захист є принципом, закріпленим у визначених Україною міжнародних договорах, конституційним та кримінальним процесуальним принципом.

Тому, будучи конституційною засадою кримінального провадження, забезпечення права на захист створює загальні умови правового регулювання одного із основоположних прав – права на захист від обвинувачення та встановлює загальні вимоги, яким повинна відповідати кримінальна процесуальна діяльність суб'єктів сторони захисту щодо здійснюваної ними функції, а також й інших суб'єктів кримінального судочинства щодо відповідності їх практичної діяльності цим нормам, та кримінальній процесуальній формі. Вона відображає базові ідеї, найсуттєвіші риси, окреслює та визначає організацію та побудову правового інституту захисту кримінальної процесуальної галузі права, утворюючи той нормативний фундамент, із якого походять і впливають положення більш деталізованого характеру, які не можуть йому суперечити.

Список використаних джерел:

1. Абламський С. До питання класифікації представництва у кримінальному провадженні. *Current issues of legal science and practice*. 2018. URL: chrome-extension://oemmnadbldboiebfnladdacbfmadadm/http://univd.edu.ua/science-issue/issue/2938
2. Балацька О.Р. Участь захисника в реалізації засади забезпечення права на захист: правові та організаційні аспекти : дис...канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2018. 246 с.
3. Дубівка І.В. Діяльність адвоката в стадії досудового розслідування : дис...канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2017. 233 с.
4. Єрохін В.В., Юхно О.О. Захисник як учасник кримінального провадження: монографія. Харків: Панов, 2018. 240 с.
5. Конституція України: від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр#Text>
6. Корчева Т.В. Проблеми діяльності захисника в досудовому провадженні та в суді першої інстанції: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Харків, 2006. 208 с.
7. Корчева Т.В. Щодо питання реалізації прав учасників процесу у кримінальному провадженні за новим Кримінальним процесуальним кодексом України. *Форум права*. 2012. № 2. С. 367–371.
8. Кримінальний процесуальний кодекс України: від 13 квіт. 2012 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
9. Погорецький М.М. Становлення та розвиток інституту гарантій адвокатської таємниці в Україні. *Юридична Україна*. 2015. № 4–5. С. 24–30.
10. Пожар В.Г. Інститут представництва в кримінальному судочинстві : автореф. дис...канд. юрид. наук: 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність». Одеса, 2010. 20 с.
11. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 5 лип. 2012 р. № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>
12. Про безоплатну правову допомогу : Закон України від 02 черв. 2011 р. № 3640-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/-show/3460-17>
13. Про судострій і статус суддів: Закон України від 02 черв. 2016 р. № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>
14. Скрябін О.М. Участь захисника в окремих кримінальних провадженнях : монографія. Запоріжжя : Просвіта, 2017. 380 с.
15. Фулей Т.І. Застосування практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя: Науково-методичний посібник для суддів. 2-ге вид. випр., допов. Київ, 2015. 208 с.

References:

1. Ablamskyi, S. (2018). Do pyannia klasyfikatsii predstavnytstva u kryminalnomu provadzhenni [To the issue of classification of representation in criminal proceedings]. *Current issues of legal science and practice*. URL: chrome-extension://oemmn-dcblldboiebfnladdacbfmadadm/http://univd.edu.ua/science-issue/issue/2938 [in Ukrainian].
2. Balatska, O.R. (2018). Uchast zakhysnyka v realizatsii zasady zabezpechennia prava na zakhyst: pravovi ta orhanizatsiini aspekty [The participation of the defender in the implementation of the principle of ensuring the right to protection: legal and organizational aspects]: dys...kand. yuryd. nauk: 12.00.09. Kyiv, 246 p. [in Ukrainian].
3. Dubivka, I.V. (2017). Diialnist advokata v stadii dosudovoho rozsliduvannia [Activities of a lawyer at the stage of pre-trial investigation]: dys...kand. yuryd. nauk: 12.00.09. Kyiv, 233 p. [in Ukrainian].
4. Ierokhin, V.V., Yukhno, O.O. (2018). Zakhysnyk yak uchastnyk kryminalnoho provadzhennia [Defense counsel as a participant in criminal proceedings]: monohrafiia. Kharkiv: Panov, 240 p. [in Ukrainian].
5. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine]: vid 28 cherv. 1996 r. № 254k/96-VR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr#Text> [in Ukrainian].
6. Korcheva, T.V. Problemy diialnosti zakhysnyka v dosudovomu provadzhenni ta v sudi pershoi instantsii [Problems of the defender's activity in pre-trial proceedings and in the court of first instance]: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.09. Kharkiv, 2006. 208 p. [in Ukrainian].
7. Korcheva, T.V. (2012). Shchodo pyannia realizatsii prav uchastnykiv protsesu u kryminalnomu provadzhenni za novym Kryminalnym protsesualnym kodeksom Ukrainy [Regarding the issue of exercising the rights of participants in criminal proceedings under the new Criminal Procedure Code of Ukraine]. *Forum prava*. № 2. pp. 367–371. [in Ukrainian].
8. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [Criminal Procedure Code of Ukraine]: vid 13 kvit. 2012 r. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> [in Ukrainian].
9. Pohoretskyi, M.M. (2015). Stanovlennia ta rozvytok instytutu harantii advokatskoi taiemnytsi v Ukraini [The formation and development of the institution of guarantees of lawyer's secrecy in Ukraine]. *Yurydychna Ukraina*. № 4–5. pp. 24–30. [in Ukrainian].
10. Pozhar, V.H. (2010). Instytut predstavnytstva v kryminalnomu sudochynstvi [Institute of representation in criminal proceedings]: avtoref. dys...kand. yuryd. nauk: 12.00.09 «Kryminalnyi protses ta kryminalistyka; sudova ekspertyza; operativno-rozshukova diialnist». Odesa, 20 p. [in Ukrainian].
11. Pro advokaturu ta advokatsku diialnist [On advocacy and advocacy]: Zakon Ukrainy vid 5 lyp. 2012 r. № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text> [in Ukrainian].
12. Pro bezoplatnu pravovu dopomohu [On free legal aid]: Zakon Ukrainy vid 02 cherv. 2011 r. № 3640-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/-show/3460-17> [in Ukrainian].
13. Pro sudoustrii i status suddiv [On the judicial system and the status of judges]: Zakon Ukrainy vid 02 cherv. 2016 r. № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19> [in Ukrainian].
14. Skriabin, O.M. (2017). Uchast zakhysnyka v okremykh kryminalnykh provadzhenniakh [Participation of the defense attorney in certain criminal proceedings]: monohrafiia. Zaporizhzhia : Prosvita, 380 p. [in Ukrainian].
15. Fulei, T.I. (2015). Zastosuvannia praktyky Yevropeiskoho sudu z prav liudyny pry zdiisnenni pravosuddia [Application of the practice of the European Court of Human Rights in the administration of justice]: Naukovo-metodychnyi posibnyk dlia suddiv. 2-he vyd. vypr., dopov. Kyiv, 208 p. [in Ukrainian].